

10 sposobów na podwyższenie wysokości emerytury

Emeryt może się ubiegać o podwyższenie swojego świadczenia. Zyska nie tylko wtedy, gdy pracował po nabyciu uprawnień emerytalnych, ale także wówczas, gdy dostarczy do ZUS nowe dokumenty potwierdzające staż lub zarobki. Na więcej pieniędzy może też czasami liczyć w razie przejścia z renty na emeryturę lub uzyskania nowej emerytury

1 Poszukaj dokumentów potwierdzających staż pracy lub osiągnięte zarobki

Osoby urodzone przed 1 stycznia 1949 r., a także niektórzy urodzeni w latach 1949 – 1968 mają prawo do tzw. starej emerytury. Jej wysokość zależy m.in. od długości stażu ubezpieczeniowego. Na ten staż składają się udowodnione okresy składkowe (np. zatrudnienia na podstawie umowy o pracę) i nieskładkowe (np. pobierania zasiłków chorobowych). ZUS uwzględnia okresy nieskładkowe w wymiarze nie wyższym niż 1/3 okresów składkowych.

Występując o emeryturę, należy dostarczyć do ZUS wszelkie dokumenty potwierdzające przebyty staż: świadectwa pracy, zaświadczenia, legitymacje ubezpieczeniowe. Może się jednak zdarzyć, że ubiegający się o emeryturę nie jest w stanie złożyć w ZUS dokumentacji potwierdzającej wszystkie okresy składkowe i nieskładkowe, np. z powodu ich zagubienia. Jeśli znajdzie brakujące dokumenty już po nabyciu uprawnień, może przedłożyć je w ZUS, zgłaszając wniosek o doliczenie okresów składkowych i nieskładkowych. Powinien to zrobić jak najszybciej. ZUS ustala bowiem na nowo wysokość emerytury – z uwzględnieniem doliczanych okresów – od miesiąca zgłoszenia wniosku w tej sprawie.

Warto wnioskować o doliczenie każdego, nawet najkrótszego okresu. Wprawdzie przy ustalaniu stażu w celu obliczenia emerytury ZUS uwzględnia tylko pełne lata i miesiące, ale emeryt mógł wcześniej udowodnić pojedyncze dni, które nie zostały doliczone. Uwzględnienie kolejnych może sprawić, że uzbiera się cały miesiąc. Wówczas ZUS doliczy ten miesiąc do stażu wpływającego na wysokość świadczenia.

Mając nowe dokumenty potwierdzające staż nieuwzględniony wcześniej przy ustalaniu emerytury, ZUS dokonuje odpowiedniego jej przeliczenia. W tym celu dodaje do dotychczasowej kwoty świadczenia:

- po 1,3 proc. podstawy wymiaru (jest ona obliczana na podstawie uzyskanych zarobków) ustalonej w wyniku waloryzacji – za każdy rok okresów składkowych,
- po 0,7 proc. podstawy wymiaru ustalonej w wyniku waloryzacji – za każdy rok okresów nieskładkowych.

Może się zdarzyć, że obliczając świadczenie, ZUS musiał ograniczyć okresy nieskładkowe do 1/3 składkowych. W takiej sytuacji, gdy osoba uprawniona wnioskuje o doliczenie nowych okresów składkowych, automatycznie zwiększa się wymiar okresów nieskładkowych. ZUS dokonuje wówczas z urzędu doliczenia nieuwzględnionego wcześniej okresu nieskładkowego.

Wysokość starej emerytury uzależniona jest w znacznym stopniu od tego, jak wysoka jest podstawa jej wymiaru. Ustalając ją, ZUS uwzględnia zarobki występującego o emeryturę z wybranych lat kalendarzowych przypadających przed rokiem ustalenia prawa do świadczenia. Zwykle jest to 10 kolejnych lat z ostatniego 20-lecia lub 20 lat dowolnie wybranych z całego okresu ubezpieczenia. ZUS porównuje wskazane zarobki z poszczególnych lat do przeciętnych płac z tych lat i wylicza wskaźnik wysokości podstawy wymiaru świadczenia. Im jest on wyższy, tym wyższa jest emerytura.

PRZYKŁAD

Skutki doliczenia nowych okresów składkowych i nieskładkowych

Janusz G. w marcu 2011 r. nabył prawo do emerytury. Podstawa wymiaru tego świadczenia wyniosła 3150,60 zł. Ubezpieczony udowodnił 24 lata składkowe oraz 9 lat nieskładkowych. Przy ustalaniu wysokości świadczenia ZUS uwzględnił mu, oprócz okresów składkowych, 8 lat nieskładkowych (1/3 z 24). Nie zaliczył 3-letniego okresu zatrudnienia w jednym z nieistniejących już zakładów pracy ze względu na brak dokumentów potwierdzających wykonywanie pracy. W sierpniu 2011 r. emeryt dotarł do dokumentacji osobowo-płacowej byłego pracodawcy i od razu zgłosił wniosek o doliczenie 3 lat składkowych. ZUS przychylił się do tego wniosku, doliczając jednocześnie jeden rok nieskładkowy, który wcześniej pominął ze względu na ograniczenie do 1/3 okresów składkowych. Obliczenia dokonał w następujący sposób:

- $1,3 \text{ proc.} \times 3 \times 3150,60 \text{ zł} = 122,87 \text{ zł}$,
- $0,7 \text{ proc.} \times 1 \times 3150,60 \text{ zł} = 22,05 \text{ zł}$.

ZUS doliczył więc do dotychczasowej wysokości emerytury 144,92 zł (122,87 zł + 22,05 zł).

PRZYKŁAD

Przeliczenie podstawy wymiaru świadczenia

Marek P. ma ustalone prawo do emerytury od 1 stycznia 2010 r. ZUS ustalił podstawę wymiaru tego świadczenia, uwzględniając wynagrodzenia z lat 2000–2009 według wskaźnika 110,30 proc. Marek P. uzyskiwał korzystniejsze zarobki w latach 90., ale nie mógł ich potwierdzić przy ubieganiu się o emeryturę. Dokumentację potwierdzającą te wynagrodzenia odnalazł dopiero w 2011 r. Zgłosił więc wniosek o przeliczenie podstawy wymiaru świadczenia z uwzględnieniem zarobków z lat 1991 – 2000, dołączając kopię dokumentacji potwierdzonej przez archiwum. Wskazane wynagrodzenia są z ostatniego 20-lecia przed przyznaniem emerytury. Wyliczony na ich podstawie wskaźnik wysokości podstawy wymiaru świadczenia wyniósł 121,30 proc. W związku z tym ZUS przychylił się do wniosku uprawnionego i dokonał przeliczenia emerytury.

Osoba występująca o starą emeryturę powinna więc wskazać do obliczenia tego świadczenia najkorzystniejsze zarobki, jakie uzyskiwała w czasie swojej kariery zawodowej. Może mieć jednak kłopot z udokumentowaniem niektórych z nich. Trudno jej będzie zdobyć zaświadczenie ZUS Rp-7 lub dokumenty płacowe, bo wiele zakładów pracy zostało zlikwidowanych. Gdy jednak to się uda, nawet po przyznaniu emerytury może donieść odpowiednią dokumentację do ZUS i zgłosić wniosek o ponowne ustalenie wysokości świadczenia od dotychczasowej kwoty bazowej. Będzie to możliwe, gdy nowy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury będzie wyższy od wyliczonego poprzednio.

Osoba, która dotarła do dokumentacji płacowej z lat przypadających przed przyznaniem emerytury, powinna przedłożyć w ZUS odpowiednie jej wypisy lub kserokopie poświadczone przez podmiot przechowujący tę dokumentację (np. archiwum). Jeśli odnalazła zagubione zaświadczenie Rp-7 lub legitymację ubezpieczeniową, również powinna dostarczyć ten dokument do jednostki wypłacającej emeryturę. ZUS może w tej sytuacji ustalić na nowo podstawę wymiaru świadczenia, z uwzględnieniem zarobków potwierdzonych tymi dokumentami, według trzech wariantów, tj. z:

- tej samej liczby kolejnych lat kalendarzowych i z tego samego okresu co poprzednio,

- kolejnych 10 lat kalendarzowych wybranych z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym osoba uprawniona zgłosiła wniosek o przyznanie emerytury albo o ponowne ustalenie podstawy jej wymiaru,
- 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia, przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie podstawy wymiaru świadczenia.

Osoba występująca o starą emeryturę powinna więc wskazać do obliczenia tego świadczenia najkorzystniejsze zarobki, jakie uzyskiwała w czasie swojej kariery zawodowej. Może mieć jednak kłopot z udokumentowaniem niektórych z nich. Trudno jej będzie zdobyć zaświadczenie ZUS Rp-7 lub dokumenty płacowe, bo wiele zakładów pracy zostało zlikwidowanych. Gdy jednak to się uda, nawet po przyznaniu emerytury może donieść odpowiednią dokumentację do ZUS i zgłosić wniosek o ponowne ustalenie wysokości świadczenia od dotychczasowej kwoty bazowej. Będzie to możliwe, gdy nowy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury będzie wyższy od wyliczonego poprzednio.

Osoba, która dotarła do dokumentacji płacowej z lat przypadających przed przyznaniem emerytury, powinna przedłożyć w ZUS odpowiednie jej wypisy lub kserokopie poświadczone przez podmiot przechowujący tę dokumentację (np. archiwum). Jeśli odnalazła zagubione zaświadczenie Rp-7 lub legitymację ubezpieczeniową, również powinna dostarczyć ten dokument do jednostki wypłacającej emeryturę. ZUS może w tej sytuacji ustalić na nowo podstawę wymiaru świadczenia, z uwzględnieniem zarobków potwierdzonych tymi dokumentami, według trzech wariantów, tj. z:

- tej samej liczby kolejnych lat kalendarzowych i z tego samego okresu co poprzednio,
- kolejnych 10 lat kalendarzowych wybranych z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym osoba uprawniona zgłosiła wniosek o przyznanie emerytury albo o ponowne ustalenie podstawy jej wymiaru,
- 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia, przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie podstawy wymiaru świadczenia.

2 Występ o przeliczenie tzw. pustych okresów od najniższej pensji

Niekiedy osoby występujące o emeryturę musiały wskazać do ustalenia podstawy jej wymiaru lata, w których wprawdzie pozostawały w stosunku pracy, podlegały ubezpieczeniu społecznemu, uzyskiwały wynagrodzenia, ale nie mogły przedstawić dokumentów poświadczających ich wysokość, np. z powodu likwidacji pracodawcy. Wówczas ZUS, obliczając świadczenie, przyjmował za te lata przychód zerowy.

Teraz emeryt może wystąpić do ZUS o uwzględnienie, że w tych latach osiągał wynagrodzenie minimalne, a nie zerowe. ZUS przyjmuje kwotę minimalnego wynagrodzenia za lata, za które pracownik nie może udowodnić zarobków proporcjonalnie do okresu podlegania w tym czasie ubezpieczeniu z tytułu stosunku pracy oraz wymiaru czasu pracy. Oznacza to, że np. osoba zatrudniona przez 6 miesięcy w danym roku może liczyć na przyjęcie do podstawy wymiaru emerytury minimalnej płacy wyłącznie za te miesiące. Z kolei jeśli pracownik był zatrudniony na pół etatu, ZUS może przyjąć tylko połowę minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w okresie, gdy był on zatrudniony.

Wniosek o przeliczenie emerytury z zastosowaniem minimalnych zamiast zerowych wynagrodzeń należy złożyć jak najszybciej. ZUS dokonuje bowiem przeliczenia od miesiąca zgłoszenia wniosku.

Ważne!

Przepisy są łaskawe dla osób, które w czasie pozostawania w zatrudnieniu faktycznie nie pracowały, bo pobierały wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy, zasiłek chorobowy, macierzyński, opiekuńczy lub świadczenie rehabilitacyjne. ZUS przyjmuje, że w okresie otrzymywania tych świadczeń pracownik osiągał minimalną płacę

PRZYKŁAD

Uwzględnienie wynagrodzenia minimalnego zamiast zerowego

Barbara J. w 2007 r. przeszła na wcześniejszą emeryturę. ZUS obliczył podstawę wymiaru świadczenia z 20 dowolnie wybranych lat, w tym m.in. z 1987 r. Taki wariant był dla Barbary J. najkorzystniejszy, choć nie mogła udowodnić wysokości zarobków osiągniętych w 1987 r. (była zatrudniona w tym roku od 16 kwietnia do 31 grudnia na pół etatu). ZUS obliczając wysokość świadczenia, przyjął, że osiągała ona wówczas przychód zerowy. W lipcu 2011 r. Barbara J. rozwiązała stosunek pracy i zgłosiła wniosek o podjęcie wypłaty emerytury zawieszony z powodu osiągnięcia zbyt wysokich przychodów. Jednocześnie wystąpiła o przeliczenie tego świadczenia z uwzględnieniem minimalnego

wynagrodzenia za 1987 r. ZUS przychylił się do tego wniosku, uwzględniając połowę najniższej płacy obowiązującej w miesiącach maj-grudzień 1987 r. $[(7000 \text{ zł} \times 8) \times 1/2 = 28\,000 \text{ zł}]$ oraz za 15 dni kwietnia 1987 r. $\{[(7000 \text{ zł}: 30) \times 15] \times 1/2 = 1749,98 \text{ zł}\}$. W związku z tym minimalne wynagrodzenie przyjęte do ustalenia podstawy wymiaru emerytury za 1987 r. wyniosło 29 749,98 zł (28 000 zł + 1749,98 zł).

3 Sprawdź złożone zaświadczenia o zarobkach

ZUS oblicza podstawę wymiaru emerytury, uwzględniając zarobki osiągnięte we wskazanych do jej ustalenia latach. Występujący o emeryturę musi dostarczyć do ZUS odpowiednie dokumenty potwierdzające ich wypłatę w poszczególnych latach. Najczęściej są to zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu wystawione przez płatnika składek na formularzu ZUS Rp-7. Zdarza się, że wystawiając ten dokument, pracodawca omyłkowo nie uwzględnił jakiegoś składnika wynagrodzenia. Poza tym już po jego wystawieniu mógł on wypłacić pracownikowi nagrodę czy premię za okres objęty tym dokumentem. W związku z tym, że przy ustalaniu podstawy wymiaru emerytury poszczególne składniki przychodu zalicza się do tego okresu, za które zostały wypłacone, mogą one zostać uwzględnione w podstawie wymiaru świadczenia nawet wtedy, gdy ich wypłata nastąpiła w późniejszym okresie.

W obu przedstawionych sytuacjach emeryt może zgłosić wniosek o doliczenie składnika wynagrodzenia i przeliczenie wysokości świadczenia. Musi w tym celu przedłożyć nowe zaświadczenie ZUS Rp-7 wystawione przez pracodawcę. ZUS ustali na nowo emeryturę z uwzględnieniem dotychczasowej kwoty bazowej. Świadczenie na pewno będzie jednak nieco wyższe niż ustalone poprzednio.

PRZYKŁAD

Dodanie do przychodu pominiętego składnika wynagrodzenia

Marek J. w marcu 2011 roku przeszedł na emeryturę ustaloną według starych zasad. ZUS obliczył podstawę wymiaru świadczenia z lat 2001 – 2010, uwzględniając zaświadczenie płatnika składek wystawione za ten okres. W maju 2011 roku pracodawca wypłacił mu zaległą nagrodę za ostatni kwartał 2010 roku. Emeryt jeszcze w tym samym miesiącu zgłosił wniosek o doliczenie nieuwzględnionego wcześniej składnika wynagrodzenia. W tym celu przedstawił zaświadczenie pracodawcy potwierdzające wypłatę nagrody za ostatni kwartał 2010 roku. ZUS jeszcze raz ustalił podstawę wymiaru emerytury (doliczając do uwzględnionego wcześniej przychodu za 2010 rok kwotę

tej nagrody) i od tak ustalonej podstawy podwyższył emeryturę począwszy od miesiąca zgłoszenia wniosku, tj. od maja 2011 roku.

4 Dorabiaj do przyznanego przez ZUS świadczenia emerytalnego

Praca po nabyciu uprawnień emerytalnych jest korzystna z dwóch powodów. Przede wszystkim emeryt osiąga dodatkowe przychody (w przypadku osób przebywających na wcześniejszych emeryturach są one limitowane), a także ma szansę na wyższe świadczenie w przyszłości.

Taka praca (jeśli w czasie jej wykonywania były opłacane składki) może zwiększyć staż ubezpieczeniowy uwzględniany przy ustaleniu wysokości świadczenia. Zatem osoba, która pracuje po przyznaniu emerytury, może złożyć wniosek o doliczenie nowych okresów składkowych lub nieskładkowych przebytych po ustaleniu uprawnień. ZUS uwzględni taki wniosek, jeśli zostanie on zgłoszony po zakończeniu kwartału kalendarzowego, a więc nie wcześniej niż w styczniu, kwietniu, lipcu i październiku danego roku. Jedynie w przypadku, gdy ubezpieczenie już ustało, wniosek o doliczenie okresów może być zgłoszony w każdym czasie.

Pracujący na emeryturze może wystąpić o przeliczenie podstawy wymiaru świadczenia z uwzględnieniem zarobków uzyskanych przynajmniej w części po przyznaniu emerytury oraz nowej kwoty bazowej, obowiązującej w dniu zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie wysokości świadczenia. ZUS uwzględni wtedy wynagrodzenia:

- z 10 kolejnych lat kalendarzowych wybranych z ostatniego 20-lecia przypadającego przed rokiem złożenia wniosku o ponowne ustalenie wysokości świadczenia lub
- z 20 dowolnych lat z okresu ubezpieczenia sprzed roku złożenia wniosku.

Emeryt może liczyć na przeliczenie podstawy wymiaru świadczenia z uwzględnieniem nowej kwoty bazowej na ogół tylko wtedy, gdy zarobki, które uzyskał po przyznaniu świadczenia, były wyższe (w stosunku do przeciętnej płacy) od tych, które przy dokonywaniu tego przeliczenia wypadną z podstawy wymiaru. Przepisy wymagają bowiem, aby nowy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru świadczenia był wyższy od obliczonego poprzednio. Od tej zasady są jednak wyjątki. Nie wymaga się wyższego wskaźnika wtedy, gdy emeryt od dnia ustalenia uprawnień do dnia zgłoszenia wniosku o przeliczenie podstawy wymiaru miał nieprzerwanie zawieszona świadczenie. Wyższy wskaźnik nie jest też konieczny, gdy emeryt wskaże do ponownego ustalenia podstawy wymiaru emerytury

zarobki osiągnięte w całości po jej przyznaniu, a nowy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru świadczenia wyniesie co najmniej 130 proc.

PRZYKŁAD

Obliczenie podstawy od zarobków pracującego emeryta

Jan G. przeszedł na wcześniejszą emeryturę w 2009 roku. ZUS ustalił podstawę wymiaru świadczenia z lat 1999 – 2008. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru z tych lat wyniósł 125,50 proc. ZUS zawiesił od razu wypłatę emerytury, gdyż ubezpieczony zadeklarował osiągnięcie zarobków przekraczających 130 proc. przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Jan G. z końcem czerwca 2011 roku rozwiązał stosunek pracy, a następnie zgłosił wniosek o podjęcie wypłaty świadczenia oraz o ponowne jego obliczenie z uwzględnieniem zarobków uzyskanych w latach 2001 – 2010, a więc częściowo przypadających po przyznaniu emerytury. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru ustalony z tych lat wyniósł 124,50 proc., a więc okazał się minimalnie niższy od poprzednio obliczonego. Mimo to ZUS przeliczył świadczenie z zastosowaniem nowej kwoty bazowej obowiązującej od 1 marca 2011 r. Emerytura była bowiem zawieszona przez cały okres przypadający od dnia jej przyznania do dnia zgłoszenia wniosku o przeliczenie.

5 Ubiegaj się o drugą emeryturę i wybierz tę, która będzie wyższa

Osoba uprawniona do wcześniejszej emerytury może się ubiegać o emeryturę z tytułu ukończenia powszechnego wieku emerytalnego (60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn). Może ona także wystąpić do ZUS o przyznanie innej wcześniejszej emerytury (na innej podstawie prawnej). W razie przyznania drugiego świadczenia ZUS wypłaca jedno z nich – korzystniejsze lub wybrane przez osobę uprawnioną.

Nowo przyznane świadczenie może być wyższe od poprzedniego szczególnie wtedy, gdy emeryt pracował przez co najmniej 30 miesięcy po przyznaniu dotychczasowej emerytury. Zysk z ponownego obliczenia wynika w takim przypadku z ustalenia części socjalnej emerytury od kwoty bazowej obowiązującej w dacie przyznania tego świadczenia. Pozostałą część emerytury uzależnioną od podstawy wymiaru i przebytych okresów ustala się od dotychczasowej kwoty bazowej, a następnie waloryzuje.

PRZYKŁAD

Skutki podjęcia pracy w czasie pobierania wcześniejszej emerytury

Tomasz K. był od 2006 roku uprawniony do wcześniejszej emerytury z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach. Po przyznaniu tego świadczenia pracował przez 3,5 roku. W czerwcu 2011 r. ukończył 65 lat i złożył wniosek o przyznanie emerytury z tytułu ukończenia powszechnego wieku emerytalnego. ZUS ustalił wysokość nowego świadczenia, przyjmując zwaloryzowaną podstawę wymiaru poprzedniej emerytury. Natomiast część socjalna nowej emerytury została obliczona od nowej kwoty bazowej, obowiązującej od 1 marca 2011 r., tj. 2822,66 zł. Emerytura wyliczona w ten sposób okazała się wyższa od poprzedniej i ZUS podjął jej wypłatę.

6 Pracuj na nowej emeryturze i wystąp o doliczenie składek do kapitału

Zupełnie inne zasady przeliczenia świadczenia przewidziane zostały dla osób, które nabywają uprawnienia do tzw. nowej emerytury. Jej wysokość zależy od kapitału początkowego (ustalonego za okres do 31 grudnia 1998 r.) oraz kwoty składek na ubezpieczenie emerytalne zgromadzonych od 1 stycznia 1999 r.

Osoby uprawnione do nowej emerytury, które po dniu jej przyznania podjęły zatrudnienie i podlegały ubezpieczeniom, mogą się ubiegać o uwzględnienie w wysokości świadczenia składek zewidencjonowanych na własnym koncie w ZUS (od miesiąca, od którego została podjęta jego wypłata, do miesiąca poprzedzającego miesiąc zgłoszenia wniosku o ponowne jego ustalenie). Pierwszy wniosek o doliczenie nowych składek emerytalnych można zgłosić po upływie roku kalendarzowego, w którym ZUS przyznał emeryturę, a każdy następny – po zakończeniu roku kalendarzowego, w którym nastąpiło poprzednie ustalenie wysokości świadczenia. Takie ograniczenie nie dotyczy emeryta, który nie podlega już ubezpieczeniom – może on zgłosić wniosek w każdym czasie.

W celu przeliczenia emerytury ZUS dzieli nowe składki emerytalne przez średnie dalsze trwanie życia obowiązujące dla wieku wnioskodawcy w dniu złożenia wniosku o ponowne ustalenie wysokości świadczenia.

7 Złóż wniosek o emeryturę mimo prawa do renty wypadkowej

Osoby uprawnione do renty z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej albo z tytułu wypadku w drodze do pracy lub z pracy, który miał miejsce przed 1 stycznia 2003 r., mogą oprócz renty pobierać emeryturę. Nie mogą jednak otrzymywać pełnych świadczeń, tylko emeryturę powiększoną o połowę renty albo rentę powiększoną o połowę emerytury. Należy jednak zaznaczyć, że możliwość pobierania półtorakrotnego świadczenia nie dotyczy osób osiągających jakikolwiek przychód z działalności zarobkowej powodującej zawieszenie albo zmniejszenie świadczeń. Takie osoby mogą pobierać tylko jedno z wymienionych świadczeń.

PRZYKŁAD

Wypłata emerytury i połowy renty z tytułu wypadku

Janina G. jest od marca 2008 roku uprawniona do renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy. W sierpniu 2011 roku ukończyła 60 lat i wystąpiła z wnioskiem o emeryturę. ZUS przyznał jej to świadczenie. Ponieważ ubezpieczona nie przystąpiła do OFE, nie przysługuje jej emerytura z II filaru. Emerytura z I filaru okazała się wyższa od renty wypadkowej, w związku z czym uprawniona zdecydowała, że chce pobierać pełną emeryturę powiększoną o połowę renty wypadkowej. Będzie to możliwe, jeśli nie podejmie ona działalności zarobkowej, np. na podstawie umowy o pracę, zlecenia albo prowadzenia własnej firmy.

8 Wybierz najkorzystniejszy wariant obliczenia emerytury przyznanej po rencie

Osoby uprawnione do renty z tytułu niezdolności do pracy po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego przechodzą na emeryturę. Gdy ukończą ten wiek, a nie zgłoszą wniosku o to świadczenie, ZUS da im emeryturę z urzędu.

Można zyskać na przejściu z renty na starą emeryturę, szczególnie, gdy po przyznaniu tego pierwszego świadczenia uprawniony pozostawał w zatrudnieniu. W tej sytuacji może wskazać do ustalenia wysokości emerytury również nowe zarobki i liczyć na to, że całe świadczenie zostanie ustalone od nowej kwoty bazowej. Taka sytuacja ma miejsce również wtedy, gdy wprowadzie rencista nie pracował po przyznaniu świadczenia, ale zarobki przyjęte do obliczenia podstawy jego wymiaru mogą też być uwzględnione do obliczenia podstawy wymiaru emerytury. Rencista może też wskazać do ustalenia emerytury podstawę wymiaru renty. Jeśli po przyznaniu tego świadczenia pracował co najmniej 30 miesięcy, ZUS obliczy część socjalną emerytury od nowej kwoty bazowej. Wariantów jest więc dużo. Wybór jednego z nich należy do rencisty przechodzącego na emeryturę. Może on jednak również poprosić ZUS o wybór najkorzystniejszego dla siebie rozwiązania.

Z kolei dla rencisty urodzonego po 1948 r. korzystne może być przejście na nową emeryturę, zwłaszcza gdy ma on wysoki kapitał początkowy.

9 Występ do ZUS o ponowne obliczenie kapitału początkowego

Osoba występująca o starą emeryturę powinna więc wskazać do obliczenia tego świadczenia najkorzystniejsze zarobki, jakie uzyskiwała w czasie swojej kariery zawodowej. Może mieć jednak kłopot z udokumentowaniem niektórych z nich. Trudno jej będzie zdobyć zaświadczenie ZUS Rp-7 lub dokumenty płacowe, bo wiele zakładów pracy zostało zlikwidowanych. Gdy jednak to się uda, nawet po przyznaniu emerytury może donieść odpowiednią dokumentację do ZUS i zgłosić wniosek o ponowne ustalenie wysokości świadczenia od dotychczasowej kwoty bazowej. Będzie to możliwe, gdy nowy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury będzie wyższy od wyliczonego poprzednio.

Osoba, która dotarła do dokumentacji płacowej z lat przypadających przed przyznaniem emerytury, powinna przedłożyć w ZUS odpowiednie jej wypisy lub kserokopie poświadczone przez podmiot przechowujący tę dokumentację (np. archiwum). Jeśli odnalazła zagubione zaświadczenie Rp-7 lub legitymację ubezpieczeniową, również powinna dostarczyć ten dokument do jednostki wypłacającej emeryturę. ZUS może w tej sytuacji ustalić na nowo podstawę wymiaru świadczenia, z uwzględnieniem zarobków potwierdzonych tymi dokumentami, według trzech wariantów, tj. z:

- tej samej liczby kolejnych lat kalendarzowych i z tego samego okresu co poprzednio,
- kolejnych 10 lat kalendarzowych wybranych z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym osoba uprawniona zgłosiła wniosek o przyznanie emerytury albo o ponowne ustalenie podstawy jej wymiaru,
- 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia, przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie podstawy wymiaru świadczenia.

Niekiedy osoby występujące o emeryturę musiały wskazać do ustalenia podstawy jej wymiaru lata, w których wprawdzie pozostawały w stosunku pracy, podlegały ubezpieczeniu społecznemu, uzyskiwały wynagrodzenia, ale nie mogły przedstawić dokumentów poświadczających ich wysokość, np. z powodu likwidacji pracodawcy. Wówczas ZUS, obliczając świadczenie, przyjmował za te lata przychód zerowy.

Teraz emeryt może wystąpić do ZUS o uwzględnienie, że w tych latach osiągał wynagrodzenie minimalne, a nie zerowe. ZUS przyjmuje kwotę minimalnego wynagrodzenia za lata, za które pracownik nie może udowodnić zarobków proporcjonalnie do okresu podlegania w tym czasie ubezpieczeniu z tytułu stosunku pracy oraz wymiaru czasu pracy. Oznacza to, że np. osoba zatrudniona przez 6 miesięcy w danym roku może liczyć na przyjęcie do podstawy wymiaru emerytury minimalnej płacy wyłącznie za te miesiące. Z kolei jeśli pracownik był zatrudniony na pół etatu, ZUS może przyjąć tylko połowę minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w okresie, gdy był on zatrudniony.

Wniosek o przeliczenie emerytury z zastosowaniem minimalnych zamiast zerowych wynagrodzeń należy złożyć jak najszybciej. ZUS dokonuje bowiem przeliczenia od miesiąca zgłoszenia wniosku.

Kapitał początkowy jest bardzo istotnym składnikiem nowej emerytury. Po zmianie ustawy o emeryturach i rentach z FUS obowiązującej od 23 września 2011 r. ZUS obliczy go nawet z okresu krótszego niż 6 miesięcy i 1 dzień. Osoby, którym ZUS wcześniej odmówił obliczenia kapitału z powodu krótkiego stażu, mogą jeszcze raz zgłosić wniosek o jego ustalenie.

Natomiast mający już ustalony kapitał początkowy mogą w każdym czasie ubiegać się o jego przeliczenie. Przeliczenie to może nastąpić m.in. poprzez:

- doliczenie nieuwzględnionych wcześniej okresów składkowych i nieskładkowych przebytych do 31 grudnia 1998 r.,
- przeliczenie podstawy wymiaru kapitału początkowego (np. z 10 kolejnych lat zamiast ze wskazanych wcześniej 20 lat dowolnie wybranych lat z całego okresu ubezpieczenia),
- uwzględnienie minimalnego wynagrodzenia za okresy pozostawania w stosunku pracy, za które przyjęte były dotychczas zarobki zerowe.

Nowelizacja ustawy o emeryturach i rentach z FUS wprowadziła również możliwość ustalenia podstawy wymiaru kapitału początkowego z 10 kolejnych lat kalendarzowych z całego okresu przypadającego do 31 grudnia 1998 r.

Osoby, którym ZUS ustalił kapitał z zastosowaniem dotychczasowych zasad, mogą również zgłosić wniosek o jego przeliczenie, gdy najkorzystniejsze dla nich 10 lat nie mieści się w wymaganym dotychczas okresie przypadającym na lata 1980 – 1998.

10 Przepracuj 30 miesięcy, jeśli od 1 października ZUS zawiesi ci emeryturę

Dorabiający emeryci, którzy przeszli na to świadczenie bez rozwiązywania stosunku pracy, muszą wybrać pomiędzy kontynuowaniem zatrudnienia a pobieraniem świadczenia. Jeśli do końca września nie zwolnią się z pracy, ZUS zawiesi im wypłatę emerytury od 1 października. Na takim zawieszeniu mogą jednak w przyszłości zyskać.

Osoby, którym ZUS zawiesi od 1 października 2011 r. emeryturę z powodu kontynuowania stosunku pracy, po przepracowaniu 30 miesięcy i ustaniu ubezpieczenia będą mogły złożyć wniosek o ponowne obliczenie jej wysokości. Stara emerytura będzie mogła być ponownie obliczona przy zastosowaniu nowej kwoty bazowej, a emerytura ustalana według nowych zasad – przy uwzględnieniu nowego średniego dalszego trwania życia.

Podstawa prawna

Art. 15, 21, 26, 53, 108 oraz 110 – 114 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2009 r. nr 153, poz. 1227 z późn. zm.).

Art. 26 ustawy z 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (t.j. Dz.U. z 2009 r. nr 167, poz. 1322 z późn. zm.).

Marek Opolski